

аграрної політики України / Г.О. Сукач, В.В. Бойко, Л.Ю. Збаравська та ін. – К. : Аграрна освіта, 2009. – 20 с.

In the articles analysed receptions realization of professional orientation studies of physics are on the lecture forms of employment students agrarian-technical educational estab-

lishments. The described is approved method realization of professional orientation of studies from physics.

Key words: physics, lecture, professional orientation.

Отримано: 20.05.2011

УДК 001.2

І. В. Коваленко, В. П. Сергієнко

Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Розглянуто передумови та особливості запровадження програм підготовки фахівців з освітніх вимірювань в Україні, основні засади та підходи до розробки освітньо-кваліфікаційної характеристики галузевого стандарту підготовки магістрів за спеціальністю 8.18010023 «Освітні вимірювання». Відповідно до Європейського стандарту кваліфікацій запропоновано перелік виробничих функцій, типових задач діяльності та компетенцій, якими повинен володіти магістр з освітніх вимірювань. Обґрунтовано необхідність доповнення Національного класифікатора професій професією, пов'язаною з освітніми вимірюваннями. Запропоновано шляхи подальшого розвитку практики освітніх вимірювань в Україні.

Ключові слова: освітні вимірювання, педагогічні вимірювання, педагогічне оцінювання, якість освіти, освітньо-кваліфікаційна характеристика магістра.

Для досягнення визначених Національною доктриною розвитку освіти України цілей необхідно здійснити низку заходів, серед яких важливе місце посідає створення системи моніторингу освітнього процесу, покращення якості освітніх послуг та ефективності управлінських рішень на всіх рівнях системи державного управління системою освіти.

Разом із тим очевидно є також недостатня обізнаність керівників закладів освіти усіх типів і форм власності, керівників органів управління освітою з теорією моніторингу. Завдяки уведенню спеціальності «Освітні вимірювання» до переліку, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №787 від 24.08.2010 р., здійснено наступний логічний крок із запровадження підготовки в Україні фахівців з моніторингу якості знань. Є підстави сподіватися, що магістерські програми будуть розроблені і реалізовані у низці університетів, і це надасть змогу задовольнити зростаючу потребу у фахівцях з освітніх вимірювань, яка породжена повномасштабною реалізацією зовнішнього незалежного оцінювання, масовим запровадженням тестових технологій у навчальний процес в навчальних закладах усіх рівнів, а також першими фактами доповнення освітніми вимірюваннями практики моніторингу якості освіти, ліцензування та сертифікації професійної діяльності, програм професійного відбору для оптимізації різних секторів економіки України. Підготовка магістерських програм з освітніх вимірювань ведеться нині щонайменше у трьох університетах – Кіровоградському державному університету імені Володимира Винниченка, Національному педагогічному університету імені М. П. Драгоманова та Ніжинському державному університету імені Миколи Гоголя, які тісно співпрацюють в рамках проекту «Освітні вимірювання, адаптовані до стандартів ЄС» за програмою Європейського Союзу «Tempus» [1].

Передумови та загальні засади. Ситуація в Україні, в якій відбувається запровадження магістерських програм з освітніх вимірювань, характеризується низкою особливостей.

✓ По-перше, це специфіка української педагогічної традиції, яка полягає в тривалому ігноруванні в минулому теорії і практики освітніх вимірювань. Ймовірно, основною причиною цього є апарат об'єктивного масового опитування, який використовується в тестуванні та ґрунтується на тих же математико-статистичних ідеях, що й соціологія.

✓ По-друге, це соціальна значущість освітніх вимірювань, яка є характерною для всіх країн, в тому числі й для таких розвинених демократій, як, наприклад, США. Безумовним наслідком цієї значущості є те, що завжди існують окремі громадяни чи цілі соціальні групи, ставлення яких до наявності об'єктивних даних про стан освіти в державі і на місцях має полярний характер – від повної підтримки до неприйняття і навіть протидії.

✓ По-третє, галузь освітніх вимірювань має простий «інтерфейс» у вигляді тестів, який провокує дилетантство. Непрофесійне, поверхневе використання тестових технологій

приводить зазвичай до неправильних результатів та висновків, чим відразу озброюються противники цих технологій.

Таким чином, процес запровадження практики освітніх вимірювань повинен обов'язково супроводжуватися турботою про підготовку достатньої кількості високопрофесійних фахівців у цій галузі. Як завжди у таких випадках, виникає питання щодо того, фахівці яких спеціальностей повинні взятися за цю справу. Тут на першому плані ще одна особливість галузі освітніх вимірювань: це наука, яка існує на стику різних дисциплін, передусім психології, педагогіки, математики та інформатики.

Той факт, що магістерська спеціальність «Освітні вимірювання» віднесена до таких, на які мають право вступати бакалаври всіх спеціальностей, дає змогу інтегрувати знання різних галузей знань. Зауважимо, що галузь освітніх вимірювань формувалася в межах науки психометрії. В Західних університетах підготовкою фахівців з освітніх вимірювань опікуються переважно психологічні факультети, адже вимірювання в сфері ментального вимагають тісної співпраці психологів та математиків і нехтування одними інших – неприпустиме.

Питання про те, на яких посадах зможуть працювати та яку кваліфікацію матимуть випускники магістерських програм з освітніх вимірювань, залишається до кінця не з'ясованим. Взагалі кажучи, така ситуація є характерною для нових спеціальностей. З іншого боку, для багатьох є очевидним те, що кожен середній чи вищий навчальний заклад повинен мати спеціальний підрозділ чи хоча б одного фахівця з моніторингу якості своїх освітніх програм та оцінювання якості своїх освітніх послуг, і освітні вимірювання є саме тим стрижнем, навколо якого вибудовується система оцінювання якості освіти. Це розуміють в багатьох університетах, де функціонують відповідні центри.

Таким чином, оцінка потреби в фахівцях з освітніх вимірювань коливається від кількості працівників Українського та регіональних центрів оцінювання якості освіти до кількості всіх шкіл та вишів України, а також кількість відділів освіти при органах влади усіх рівнів, кількість прогнозовано зацікавлених в подібних фахівцях структур, які займаються професійним відбором, ліцензуванням та сертифікацією професійної діяльності. Тобто, потенційно ринок праці для спеціалістів з освітніх вимірювань є дуже великим.

Відносно формулювання кваліфікації магістра спеціальності «Освітні вимірювання» поки не існує повної згоди між ученими-розробниками стандарту. Насамперед слід зазначити, що, незважаючи на сталий розвиток в Україні галузі освітніх вимірювань, протягом останніх років нова версія Класифікатора професій ДК 003:2010 не містить прийнятних назв професій, тому потрібно ініціювати внесення в установленому порядку відповідних доповнень до класифікатора. Як варіанти, наразі розглядаються такі формулювання або їх комбінації:

а) професіонал в галузі освітніх вимірювань;

- б) тестолог;
- в) керівник центру моніторингу якості освіти.

Усі три варіанти мають недоліки: варіант «професіонал в галузі освітніх вимірювань» є простим повторенням назви спеціальності; поняття «тестолог», з одного боку, звучує трактування терміну «освітні вимірювання» до поняття «тестування», з іншого боку – істотно зачіпає суміжну область психометрії; формулювання «керівник центру моніторингу якості освіти» відноситься швидше до розділу 1 «Законодавці, вищі державні службовці, керівники» Класифікатора професій, і не може розглядатися як професія для первинної посади.

Розробляючи будь-яку нову магістерську програму, слід обов'язково брати до уваги світові та європейські тенденції у вищій освіті, зокрема, інтеграційні процеси в Європейському освітньому просторі, які, в свою чергу, тісно пов'язані із новими змінами в сучасній суспільно-економічній діяльності. У світі виконується багато спеціальних дослідницьких програм, метою яких є вивчення тих якостей працівників, які будуть користуватися найбільшим попитом суспільством ХХІ століття.

Важливою є також відповідність освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця, яка закладається в програму підготовки магістра, Болонській рамці кваліфікацій Європейського простору вищої освіти та Національній рамці кваліфікацій (остання, на жаль, все ще перебуває в стадії доповнення). Згідно з Болонською рамкою кваліфікацій [3], магістри:

- повинні демонструвати знання й розуміння, які базуються і виходять за межі та/або перевищують ті, що пов'язані з попереднім циклом, і які є базою або можливістю для самостійності у розробці та/або застосуванні ідей, часто в контексті наукового дослідження;
- можуть застосовувати свої знання й розуміння, а також здатність до вирішення проблем в нових або незнайомих ситуаціях у більш широкому (або міждисциплінарному) контексті, ніж обрана область навчання;
- здатні інтегрувати знання й долати труднощі, та формулювати судження на основі неповної або обмеженої інформації, з урахуванням етичної та соціальної відповідальності за їх застосування;
- уміють передавати свої рішення, а також знання й міркування, на яких вони ґрунтуються, ясно та однозначно, як фахівцям, так і нефхівцям;
- набули навичок, які дозволяють їм продовжувати навчання більш самостійно та автономно.

Для визначення конкретних компетенцій, виробничих функцій та типових задач діяльності потрібно накласти на вказані загальні вимоги та переліку кваліфікацій конкретну предметну область, переломлену через призму майбутньої професійної діяльності. Предметна область, як вже зазначалося вище, вимагає від фахівця ґрунтовної підготовки в галузі педагогіки та психології, математики та інформатики. Самі освітні вимірювання повинні розглядатися в широкому розумінні, а не лише як тестові технології, адже вони глибоко укорінені в контекст педагогічного (і не тільки) оцінювання, загальних методів психолого-педагогічних досліджень, моніторингу якості освітніх програм та послуг, критеріального професійного відбору. Група викладачів з трьох українських університетів – учасників проекту «Освітні вимірювання, адаптовані до стандартів ЄС», пропонує окреслити предметну область при підготовці магістра з освітніх вимірювань, з урахуванням рівня підготовки потенційних вступників, такими дисциплінами циклу професійної та практичної підготовки: вища математика; теорія ймовірностей та математична статистика; вимірювання в освіті; математично-статистичні методи в освітніх вимірюваннях; класичні тестові моделі та технології; моделі і методи IRT; основи педагогічного оцінювання; інформаційно-телекомунікаційні технології в освіті та науці; моніторинг якості освіти; конструювання тестів; прикладна статистика;

когнітивна психологія та психометрія; психологія та педагогіка вищої школи.

З урахуванням загальних вимог до фахівців, рамки кваліфікації магістра та предметної області, а також трактування поняття компетенції рекомендаціями [4], пропонується такий перелік спеціалізовано-професійних компетенцій магістра з освітніх вимірювань:

- уміння вибирати методи оцінювання та вимірювання, доцільні для прийняття рішень в галузі освіти;
- уміння вибирати методи оцінювання та вимірювання, доцільні для прийняття рішень в галузі ліцензування та сертифікації професійної діяльності;
- уміння розробляти методи оцінювання та вимірювання, доцільні для прийняття рішень в галузі освіти;
- уміння розробляти методи оцінювання та вимірювання, доцільні для прийняття рішень в галузі ліцензування та сертифікації професійної діяльності;
- знання існуючих теорій і методів оцінювання та вимірювання, уміння їх застосовувати та інтерпретувати результати їх застосування;
- уміння використовувати результати оцінювання та вимірювання для прийняття рішень щодо окремих осіб та груп осіб, планування навчального процесу, розробки нових та поліпшення існуючих навчальних та освітніх програм;
- уміння доводити результати освітніх вимірювань, їх інтерпретацію та прийняті на їх основі рішення для зацікавлених осіб та широких соціальних верств;
- знання технічних, юридичних та етичних вимог до засобів оцінювання та вимірювання, уміння визначити відповідність цим вимогам як самих засобів оцінювання та вимірювання, так і процедури їх проведення та інформації щодо результатів їх застосування;
- знання методів та засобів комп'ютеризації оцінювання та вимірювання і аналізу їх результатів, уміння їх використовувати.

Всі запропоновані у цій статті результати є проміжними, відкритими для обговорення. Робота над створенням галузевого стандарту підготовки магістрів за спеціальністю «Освітні вимірювання» триває.

Список використаних джерел:

1. Авраменко О.В., Ковальчук Ю.О., Сергієнко В.П., Сільвестров Д.С. Проект «Освітні вимірювання, адаптовані до стандартів ЄС» за програмою Європейського Союзу Temp // Вісник ТІМО. – №9. – 2009. – С. 44-47.
2. http://www.cisco.com/web/about/citizenship/socio-economic/docs/ATC21S_Exec_Summary.pdf.
3. A Framework for Qualifications of the European Higher Education Area. Bologna working Group on Qualifications Frameworks. Published by: Ministry of Science, Technology and Innovation Bredgade 43DK-1260 Copenhagen K.
4. Комплекс нормативних документів для розроблення складових системи галузевих стандартів вищої освіти / за заг. ред. В.Д. Шинкарука. – МОН України, 2008. – 68 с.

Prior conditions and peculiarities of educational monitoring specialists training curriculum in Ukraine, chief basis and approaches to the development of educational-qualification features of branch standard of master's degree training in specialty 8.18010023 "Educational monitoring" are observed. The list of industrial functions, typical activity problems and competence, which a holder of a master's degree in educational monitoring should possess, are offered according to European qualification standard. The necessity of addition to the National professional classifier of profession, which connected with educational monitoring, is proved. The ways of a further development of educational monitoring practice in Ukraine are offered.

Key-words: educational surveying, pedagogic surveying, pedagogic appraisal, quality of education, educational-qualification characteristic of a master's degree holder.

Отримано: 4.07.2011